

Adresse Fossveien 24
0551 Oslo
Norge

Telefon (+47) 22 99 55 00

Post Postboks 6853
St. Olavs plass
N-0130

Faktura Postboks 386
Alnabru
0614 Oslo

Org.no. 977027233
Giro 8276 0100265

Liv Ertzeid

Alt er død/ Om farger/ Et godt hjem

MFA

Avdeling Kunstakademiet 2019

KHIODA
Kunsthøgskolen i Oslo,
Digitalt Arkiv

<https://khioda.khio.no>
khioda@khio.no

Publikasjoner som arkiveres/publiseres i KHIODA reguleres av Lov om opphavsrett til åndsverk.

Opphavsmannen beholder opphavsretten til materialet i KHIODA, men gir brukerne tillatelse til å sitere fra verket, samt videreformidle det til andre, i henhold til åndsverkslovens regler. En forutsetning er at navn på utgiver og opphavsmann angis.

Kommersiell bruk av verket er ikke tillatt uten etter skriftlig avtale med opphavsmannen.

Liv Ertzeid

Alt er død / Om farger / Et godt hjem

MA essay

*Kunstakademiet i Oslo / Oslo National Academy of the Arts, The
Academy of Fine Art*

Lenge pleide jeg å stå opp tidlig om morgenen. Jeg våknet så tidlig at jeg ikke rakk og tenke «nå står jeg opp» engang. Det var som ett instinkt, ved første glimt av morgen spratt bena ut av sengen og jeg fulgte etter. Søvnens hadde ikke sluppet taket da jeg for inn i dagen. Eller det er ikke riktig sant, for dagen var ikke der ennå . Jeg pleide å gå ut på kjøkkenet, sette på kaffe. Da kaffen var ferdig helte jeg den i ett krus og ventet på at avisbudet skulle komme med avisen. Først når avisen var i postkassen og jeg hadde vært ute og hentet den, var dagen der.

På samme tid pleide jeg å gå til sengs tidlig, jeg var alltid redd for natten og ville helst unngå å oppleve noe ved den. Om vinteren ble det vanskelig for mørket kom stadig tidligere og var en konstant påminnelse om natten. Jeg frykter fremdeles mørk luft. Jeg er redd for å puste den inn, redd for å få mørket i kroppen.

I går så jeg årets første hestehov. Det var en enorm lettelse. Nå er det ingen vei tilbake.

Så langt det er mulig unngår jeg alt som handler om døden. Filmer, bøker, steder og bilder. Noen ganger synes jeg friske blomster i en vase kan være plagsomt, de begynner å dø i det de kommer i vasen og vi skal sitte å se at det skjer. Jeg lurte alltid på når de er døde nok til å kastes, og når jeg bestemmer meg for å kaste dem, synes jeg det er kjipt. Døden er anmasende. Den går rett bak meg og hundser meg rundt. Jeg blir så sliten.

Fra veien kunne man se forsiden av det gule huset. Huset så ut som alle andre hus i veien det lå inntil. Huset var okergult med røde lister, andre hus i gata var også okergule, men de kunne også være mosegrønne, brune, røde og blå. Etterhvert som husene fikk nye beboere, skiftet de gjerne farge, som oftest til hvit eller grå. Gradvis skiftet gata karakter. De små hagene med gamle velholdte syrinbusker, krokete frukttrær, hekker som hadde fått vokse og blitt klippet i samme fasong i årtier, ble gravd opp. Det ble plantet høye tujahekker, og de tidligere hagene ble biloppstillingsplasser som enten ble asfaltet eller lagt med brostein. Små bed med roser, akeleier, valmuer, liljer og hosta visnet og ble tilslutt gravd opp og erstatter av store potter med ettårige sommerblomster fra plantasjen. Røde, gule og stripete markiser ble skrudd ned og erstattet med beige markiser, eller ingen markiser i det hele tatt. Utenpå husene, både rundt inngangspartiet, men også andre steder rundt husene, ble det montert ulike varianter av utebelysning. Husene ble belyst nærmest som om de var skulpturer. Lysene var på konstant slik at naboer som var uheldige å ha soverommet med utsyn mot naboen, aldri fikk det mørkt om natten. Det var flombelysning. Vanlige

2 av 9

postkasser ble byttet ut med postkasser med lås, som om det betød at man fikk viktig og verdifull post. På baksiden av husene, på begge sider av veien, var det skog. Først bestemte kommunen seg for å ta skogen på den ene siden, planere ut området og lage tomter der. Så, like etterpå, bestemte den seg for å gjøre det samme med området på baksiden av huset vårt. Vi bodde der mens de holdt på. Først kunne jeg høre motorsaga, trærne ble gradvis sagd ned, til sist ble trærne nærmest oss borte. Etter det kom bulldosere og store hengerlass med fyllmasse. Det var smertefullt og holdt på i flere år. Så flyttet vi. Når jeg noen ganger angrer på at vi forlot huset, er det huset i gata fra den gang husene hadde farger og det var skog bak husene, jeg savner.

Jeg skulle ønske jeg kunne si at jeg liker Samuel Becket. Men for meg blir det bare bokstaver. Jeg klarer ikke å henge med. Jeg tenker på helt andre ting når jeg leser ham.

Vi bodde i et lite hus med stor hage, omringet av jorder, en større hage og en kirkegård. Jeg elsket å gå på skattejakt. Jeg kan huske at om våren gledet jeg meg til traktoren skulle komme og pløye det nytinte jordet. Da bonden var ferdig var jeg raskt ute og begynte letingen etter skatter. Jeg kan huske lukten av jorden og følelsen i fingrene. Kalde, våte, stive og litt vonde. Jeg travet rundt på det store jordet, speidet etter ting som glinset, overbevist om at jeg skulle finne gull. Potteskår var gull. Jeg fant en skje og en gaffel en gang. Jeg fant rare og fine steiner og store meitemark som jeg måtte plukke opp og kjenne på. Om høsten ventet jeg på at bonden skulle komme å ta opp poteter. Så fort han hadde gjort det, tok jeg en bøtte fra sandkassa og løp ut på jordet og lette etter poteter. Jeg plukket bittesmå poteter, og noen få litt større. Tok de med hjem og følte jeg hadde funnet gull. Om sommeren gikk jeg på kirkegården og plukket blomster. Mamma og pappa hadde sagt at blomstene måtte være minst en meter fra gravstenen om jeg skulle plukke den. Jeg føk rundt på kirkegården og skrittet opp fra gravstenen i håp om at jeg kunne plukke blomstene jeg hadde funnet. Gjennom kirkegården gikk det en liten bekk. Langs bekken var det veldig spennende å lete etter dinosaurben. Noen ganger fant jeg store dinosaurben som jeg tok med hjem til mamma. Hun ble ikke spesielt imponert og ga bare beskjed om at dinosaurbenene måtte legges tilbake der de kom fra.

Jeg er helt opphengt i tiden, tenker på den hele tiden, lurert på hva den er, blir stresset av at den er der. Jeg er mer redd for tiden enn for alt annet. Til og med døden.

På soverommet mitt kjente jeg alle lydene som kunne finnes i rommet. Hvordan lyden var på rommet når det blåste ute, når det regnet eller når noen gikk i gangen utenfor. Lyden av mus som kravlet inne i veggen. Vinden som tok tak i takrennen, og den skarpe lyden av regnet som pisket på det gamle tynne vindusglasset. Jeg kjente lyset, morgenlyset, kveldslyset, mørket og lyset om natten når det var sommer, og lysets som kom til synet etter uvær når skyene trakk utover i havet. Jeg kjente luktene, av tapetet som ble varmet opp av solen, av panelovnen som brant støv, av sovelukten min om morgenen, av sjøluften som seg inn i rommet når vinden sto riktig. Jeg kjente utsikten, jeg hadde sett hagen, trærne, jordet, sjøen, horisonten en million ganger. Jeg visste hvor det samlet seg mest støv, og jeg kjente hvordan jeg beveget meg i akkurat dét rommet. Hvordan jeg grep dørhåndtaket likt hver gang, hvordan jeg gikk inn i rommet og ut av det. Jeg visste hva jeg kunne finne på, hvordan dagene var, hva jeg kunne rekke på en dag. Jeg visste hvordan årstidene var, hvordan trærne ble når løvet falt av, hvordan de ble igjen når løvet kom tilbake, hvor de største dammene ble dannet når det regnet mye, og hvor det ble ekstra glatt når det frøs.. Jeg visste hvor jeg kunne finne gullbiller og marihøner og hvor jeg ikke måtte gå barbent fordi det var brennesle Alle disse tingene gjorde at «hjem» var langt mer enn bare rommet og huset. Det var også alt som omsluttet det. Minnene bodde i alle disse tingene og stedene og når vi flyttet ville disse minnene bli borte. Jeg husker hvordan jeg ble desperat etter å ta vare på tiden, jeg fylte to tomme syltetøyglass, ett med grus og sand, og ett med luft. Deretter satte jeg på lokket og skrev dato på en bit fryseteip som jeg festet på glasset.

Ofte begynner jeg med tynn maling, jeg fortsetter med tykkere maling, små pensler og store pensler. Måten jeg tar i penselen, blander farger, ser på og forholder meg til maleriet er kjent. Jeg gjør det likt hver gang, jeg vet hvordan jeg skal male et maleri. Maleriet er hjem.

Jeg vil si noe som er sant men det får jeg ikke til.

Vi har akkurat hatt innbrudd i boden. De som brøt seg inn tok ingenting.

Jeg har vært i syv begravelser i løpet av livet. To av dem var til fedre av klassekamerater, en gang på barneskolen og en gang på videregående. Tre av dem har vært til besteforeldre. En var til pappas onkel. Og en var til tysklæreren min.

Bestefar var enegget tvilling. I begravelsen til bestefar kom broren hans.

Jeg har mange ord for et dårlig maleri. Gode maleri er vanskeligere å forklare.

Alle ligger litt foran når det er vår. Vi har på tynne jakker før det er varmt nok, vi handler sommertøy lenge før det kan brukes. Det samme gjør vi med utemøbler og planter. Når det er høst ligger vi litt bak. Vi bruker sandaler og sommertøy selv om det begynner å bli kaldt. Vi tar ikke inn utemøblene før det har kommet litt snø. Det samme gjør vi med dekkskift. Alltid litt sent. Dette gjør at sommeren blir bitte litt lengre.

Jeg hater vinteren og alt ved den.

Luften er l klarere, lyset er skarpere, det lukter annerledes ute, litt søtere, det er flere lyder og like varmt, men det kjennes annerledes ut. Det er vår. Helt uavhengig av meg, av oss, og de andre, våren kommer. Det samme gjør årstidene. Det er grusomt, jeg er årstidene. Jeg blir eldre for hver vår, for hver uke. Det er for stort, jeg kan ikke forholde meg til det. Årstidene er overveldende, jeg blir kvalm når jeg merker at en årstid er i ferd med å bli en annen. Jeg blir engstelig, det er uutholdelig. Alle årstider er død.

Er det en mulighet at maleriet er tidløst? Nei, det tror jeg ikke det er. Men jeg er overbevist om at tiden går saktere i maleriet.

Jeg vet ikke hva som er best, at dagene går i rasende fart, at det er travelt og jeg får gjort mye som kan måles i noe. Antall sider lest, penger tjent, kilometer løpt, eller at dagene går langsomt, ikke kan måles og flyter i hverandre.

Uten å være i stand til å tro på en Gud, tror jeg enda mindre på at det ikke er en gud. Noen ganger tenker jeg at det er bedre å tro og ta feil, enn å ikke tro og ta feil.

Det er en befrielse når natten er over og morgenen har begynt. Akkurat når natt blir morgen vet jeg ikke.

Huset til bestefar luktet støv. Jeg tror det var vegg-til-vegg teppene på gulvet. Når de ble varmet opp av solen ble hele huset fylt av den lukten. Kjøkkenet luktet Zalo og sur klut.

Når solen skinner inn gjennom takvinduet på atelieret mitt ser jeg søyler av støv, det vrirler. Det er så ille at jeg velger å holde pusten i korte perioder for å få minst mulig støv i lungene. Støv er ekkelt.

Jeg maler, jeg er lei av at alt jeg maler ser ut som om det er jeg som har malt det.

Ganske kort tid etter at bestefar hadde fått slag og havnet på sykehjem, flyttet jeg og broren min inn i huset hans. Den første tiden lot vi huset være slik han forlot det. Broren min flyttet inn på bestefars rom. Det var størst og vi var enige om at jeg nok kom til å være mer i stuen, så det var greit for meg å ta det mindre rommet. Det aller minste rommet lot vi være kontor og gjesterom. Den første sommeren vi bodde der var mamma og pappa der ofte. Vi fjernet de oransje veggtilvegg-teppene, vi malte veggene hvite og byttet ut oljefyren med en moderne vedovn. Mamma og pappa kjøpte ny sofa til oss. Når jeg klippet gresset og luket i bedene kjente jeg at dette var hjem.

Abstrakt maleri er ikke det samme som et nonfigurativt maleri. At noe er abstrakt betyr at det er abstrahert fra noe. Jeg ønsker å male øyeblikket der vinter blir til vår. Jeg vil male repetisjon. Jeg har malt lukten av støvet i bestefars hus.

Jeg anser meg selv som nysgjerrig og kunnskapssulten. Derfor er jeg forbløffet over at jeg stadig ikke leser. I fjor leste jeg én bok og begynte på to. Jeg hører ikke på podcaster, jeg ser ikke filmer. Men jeg hører på musikk. Jeg trenger enorme mengder med stillhet. jeg er for utålmodig. Jeg foretrekker tv-serier på 20 min om jeg skal se noe. «Frasier» og «Arrested Development» er perfekt for meg. Jeg kvier meg for å se noe skummelt eller trist, og velger alltid humor fremfor noe alvorlig. Jeg avskyr bøker eller filmer som vekker følelser. Da føler jeg meg billig, de som lagde dette ville jeg skulle gråte eller bli opprørt, kan jeg tenke. Jeg er også redd for å få stemningen i kroppen. Jeg unngår så langt det er mulig å forholde meg til alvor.

Plutselig er luften glassklar, himmelen er høyere og solen er ikke lenger glovarm. Lydene er tydeligere, løvet er fremdeles grønt, men ikke like grønt som tidligere. Stemningen har skiftet fra lett og vennlig til travel og ventende.

Når jeg har avsluttet et maleri som jeg har jobbet på en stund kan jeg bli overveldet av tomhet. Var dette alt? Luften blir plutselig glassklar, jeg ser bedre, tenker klarere, men har ingen ting å ta meg til.

Noen få ganger kan jeg savne ufriheten ved å ha en vanlig jobb.

Om jeg skulle sagt noe om maleriene ville jeg sagt noe om fargene. Gul og blå. Det gule huset, hestehoven og solen. Himmelen, sjøen, gutten. Rød, rødere, brun. Mold, bed og hage.

Et vellykket maleri er som en begivenhetsløs begivenhet.

Oftest maler jeg på et lerret før det er spent opp. Jeg vil ikke forplikte meg til et format før jeg har begynt. De gangene jeg har spent opp lerretet før jeg har begynt å male har det ofte vært både enklere og blitt bedre enn når jeg ikke har gjort det.

Da jeg var barn bodde vi i et hus som var så stort at en tredel av huset ikke var i bruk. Vi hadde fire stuer, fem soverom, tre toaletter ett bad, vaskerom, kontor, lange ganger. Tre ytterganger, tre trapper. Jordkjeller og loft med soverom. Huset var gedigent og fryktelig gammelt. Under oppveksten sa pappa «lukk døren», det var det han sa oftest. Huset var gammelt og kaldt slik at vi bare varmet opp de rommene vi brukte. Jeg drømmer aldri om å bo i stort hus igjen. Marit eller Mike, jeg husker ikke hvem, spurte meg om formatet og størrelsen på maleriet kunne ha noe med dette å gjøre. Det er jeg overbevist om at det ikke har. Jeg føler meg like hjemme i et stort som i et lite maleri. Like hjemme i et stående, som i et liggende format. Men jeg synes spørsmålet var interessant.

Jeg går, det er rytmiske skritt, fremover, helt av seg selv. Så begynner jeg å tenke på at jeg går, blir oppmerksom på skrittene, kjenner etter i bena og plutselig blir det kaos i signalene fra hjernen. Jeg begynner å gå med keitete, uregelmessige skritt, stakkato og klumsete.

Jeg er interessert i vitaminer og mineraler, mumien ötzi og andre mumier, renter, pensjon og inflasjon.

I løpet av livet kommer det perioder der alt virker meningsløst og man tviler på alt.

Maleriet handler om tid, hukommelse og repetisjon. Jeg husker huset jeg bodde i da jeg var barn, men minnet om huset forandrer seg hele tiden. Jeg er sikker på hvordan en hest ser ut, men når jeg skal tegne en hest fra hukommelsen ser den definitivt ikke ut som en hest. Når jeg maler, har jeg følelsen av at jeg gjør noe jeg har gjort før. Å male er å være hjemme. Likevel er hver bevegelse ny, jeg har aldri beveget hånden akkurat slik før. Jeg maler to malerier som ligner hverandre. Jeg maler fire som er nesten like. Men bare nesten. Jeg har lyst til å male ti malerier som er så like jeg kan, bare for å se hvor forskjellige de blir.

Hvis vi tenker på maleriets historie som et slags språk jeg deler med de som har malt før og som maler nå, blir det litt påfallende at jeg ikke skriver mer om det. Er det slik at mine malerier er så knyttet til meg, min kropp og mitt minne at det ikke eksisterer utover det? Nei, jeg vil motsette meg hele spørsmålet. Jeg har skissert en mulighet for at maleriet er en kroppslig erfaring, og at maleriet er et medium for rydde i og bevare minner. Og det vil jeg si at er delvis sant. Men jeg har også snakket om tid, maleriet er malt på et tidspunkt som kan tidfestes, og det forholder seg til tid. Maleriet har også iboende maleriske referanser og forholder seg til andres malerier. Maleriet kan sees og oppleves av andre. Og rent fysisk forlater maleriet mitt studio på et tidspunkt. Og jeg tenker at alt det andre maleriet også er, annet enn mine erfaringer, mine minner og mine ideer, er ikke nødvendigvis min jobb å si noe om.

Bibliografi

Duras, Marguerite. *Sommeren 80*. Oversettelse Gøril Eldøen.

Råde: Heinesen Forlag, 2016.

Mauss, Marcel. *Gaven. Utnvekslingens form og årsak i arkaiske samfunn*. Oversettelse Thomas Hylland Eriksen.

Halden: Cappelen Akademiske Forlag AS, 1995.

Pessoa, Fernando. *Uroens bok*. Oversettelse Christian Rugstad.

Oslo: Solum Forlag, 1997

Proust, Marcel. *På sporet av den tapte tid*, 2.utgave. Oversettelse Anna-Lisa Amadou.

Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS, 1999.